

Cam 1: Cyflwyniad

Bydd y prosiect Ffermio STEMterprise yn rhoi cyfle i blant gwblhau ystod o dasgau trawsgwricwlaidd er mwyn tyfu eu cynhwysion eu hunain, datblygu eu cynhyrchion bwyd eu hunain yn ogystal â chynhyrchion di-fwyd, sefydlu busnes siop fferm a chyfrifo gydag arian mewn cyd-destun deniadol, bywyd go iawn.

Amcan dysgu

- Nodi a disgrifio swyddogaethau gwahanol rannau o blanhigion blodeuol.

Trosolwg o'r cam

Yn y cam hwn, mae'r plant yn adolygu eu dysgu Gwyddoniaeth Blwyddyn 2 gan gychwyn gyda Ras Gyfnewid Fertigol (cysyniad dysgu Talk-less gan Isabella Wallace a Leah Kirkman) ac yn adeiladu ar hyn i ymchwilio yn annibynnol i swyddogaethau gwahanol rannau o blanhigion blodeuol. Mae cyfleoedd ar gyfer dysgu ymarferol a Mathemateg ystyrion yn cael eu cynnwys pan fydd y plant yn tyfu eu planhigion ffa eu hunain ac yn eu harsylwi'n rheolaidd i gwblhau eu dyddiaduron ffa.

Defnyddiau sydd eu hangen

- Diagramau planhigion blodeuol heb eu labelu (un ar gyfer pob grŵp)
- Sticeri arbenigol (i annog rhai plant i fod yn arbenigwyr coesyn, gwreiddiau, dail a blodau)
- Tafleini gwybodaeth planhigion
- Llyfrau ffeithiol ar blanhigion/mynediad i'r rhyngwyd
- Hadau ffa
- Dŵr
- Jygiau mesur
- Jariau gwydr
- Papur cegin
- Tafleini dyddiadur ffa

Nodiadau paratoi

Sleid 2-4: Cyflwyno'r prosiect	<ul style="list-style-type: none"> • Cyflwyno'r broblem ysgogi. Esboniwch i'r plant sut y byddwn, yn ystod y prosiect hwn, yn dysgu sut i sefydlu busnes siop fferm ac efallai un diwrnod, gallent fod yn entrepreneuriaid y dyfodol gyda busnesau eu hunain!! • Rhwch bum munud i'r plant feddwl am enw ar gyfer eu busnes siop fferm.
Sleid 5: O ble mae ein bwyd yn dod?	<ul style="list-style-type: none"> • Arweiniwch drafodaeth ynghylch â ble mae'r bwydydd a ddangosir ar y PowerPoint yn dod a mynd i'r afael ag unrhyw gamdybiaethau.<ul style="list-style-type: none"> – Mae mafon yn tyfu ar lwyni trwchus, drain ac yn barod i'w bwyta rhwng Mai a Thachwedd. – Mae ieir yn dodwy wyau. – Mae gwenith yn tyfu mewn caeau mawr, agored. Mae'r hadau wedi'u malu'n flawd i – wneud bwyd fel bara a grawnfwydydd. – Daw llaeth o fuchod godro. – Mae letys yn cael eu tyfu yn yr awyr agored yn bennaf ac yn tyfu'n gyflym pan fydd y tywydd yn gynnes. • Sefydlwch y gallwn dyfu rhai ffrwythau a llysiau ein hunain.
Sleid 6: Tyfu cnydau o hadau	<ul style="list-style-type: none"> • Gofynnwch i'r plant feddwl am unrhyw ffrwythau neu llysiau y gellir eu tyfu o hadau yn y DU ac ystyried pam na ellir tyfu pob ffrwyth a llysiau yma.
Sleid 7: Tyfu cnydau o hadau	<ul style="list-style-type: none"> • Rhannwch y rhestr o ffrwythau a llysiau a gweld faint roedd y plant yn gallu eu henwi'n annibynnol. • Esboniwch na allwn dyfu rhywfaint o ffrwythau, er enghraifft cnau coco, yn y DU oherwydd bod rhai planhigion yn gofyn am amodau penodol nad oes gennym ni yn y DU er mwyn tyfu e.e. hinsawdd drofannol neu fath penodol o bridd.
Sleid 8: Bwydydd Tymhorol	<ul style="list-style-type: none"> • Cyflwyno bwydydd tymhorol ac egluro bod gwahanol ffrwythau a llysiau yn tyfu ac y gellir eu cynaeafu ar wahanol adegau o'r flwyddyn. • Mae bwyta bwydydd pan fyddant yn eu tymor yn golygu y gallwn gefnogi ffermwyr a thyfwyr Prydain trwy brynu eu cynnyrch. • Os ydym am brynu bwyd nad yw yn ei dymor ym Mhrydain, mae'n rhaid ei fewnforio o wledydd eraill. Po bellaf y mae ein bwyd yn teithio, y mwyaf o effaith negyddol y mae'n ei gael ar yr amgylchedd.
Sleid 9: Cefnogi ffermio ym Mhrydain	<ul style="list-style-type: none"> • Arddangos logo'r tractor coch a gofyn i'r plant a ydyn nhw'n gwybod beth mae'n ei olygu. • Esboniwch y gellir dod o hyd i logo'r tractor coch ar ystod eang o fwyd a diod o ansawdd gan gynnwys cig, llysiau, ffrwythau, llaeth, caws, siwgr a blawd. • Mae'r jac yr undeb o fewn y logo yn dweud wrthym fod y bwyd wedi dod o ffermydd ym Mhrydain ac y gellir olrhain pob cam o'i daith. Mae bwydydd sy'n cario logo'r tractor coch wedi'u cynhyrchu gan ddilyn safonau trwyadl diogelwch bwyd, lles anifeiliaid a diogelu'r amgylchedd.

Sleid 10: Bwriad dysgu	<ul style="list-style-type: none"> • Rhannwch y bwriad dysgu.
Sleid 11: Ras Gyfnewid Fertigol Cychwynol	<ul style="list-style-type: none"> • Arddangoswch sawl copi o'r diagramau planhigion blodeuol heb eu labelu o amgylch yr ystafell ddosbarth (un ar gyfer pob grŵp). • Rhannwch y plant yn grwpiau gallu cymysg heb fod yn fwy na 6 o blant. • Gofynnwch i'r plant sefyll mewn llinell o flaen diagram eu grŵp. • Esboniwch, pan ddywedwch ewch, y cânt eu herio i labelu'r diagramau gydag unrhyw wybodaeth y gallant ei gofio o'u dysgu planhigion Blwyddyn 2 cyn gynted ag y gallant. • Caniateir i bob plentyn ychwanegu un darn o wybodaeth cyn pasio'r pen i'r plentyn nesaf (fel baton cyfnewid) ac yna symud i gefn y llinell. • Esboniwch mai ras yw hon ac maen nhw'n cystadlu â'r timau eraill i fod y cyntaf i labelu'r diagram cyfan yn gywir gyda chymaint o wybodaeth â phosib. • Rownd bonws MRS GREN: Ar ôl i'r diagramau gael eu labelu, fel rownd fonws y gweithgaredd cyfnewid, gofynnwch i'r plant ychwanegu unrhyw beth y gallant ei gofio am yr amodau sydd eu hangen ar blanhigion er mwyn tyfu.
Sleid 12: Ras Gyfnewid Fertigol Cychwynol	<ul style="list-style-type: none"> • Cymerwch adborth o'r Ras Gyfnewid Fertigol a mynd i'r afael ag unrhyw gamdybiaethau. • Rhannwch yr atebion ar y PowerPoint.
Sleid 13: Walweithio	<ul style="list-style-type: none"> • Gofynnwch i'r plant ysgrifennu cwestiwn am blanhigion yr hoffent ddarganfod yr ateb iddo ar nodyn post-it a'i ludo ar y wal weithio. • Fe allech chi drefnu'ch wal weithio mewn 'grid KWL' (colofn ar gyfer yr hyn y mae'r plant yn ei wybod eisoes, colofn ar gyfer yr hyn yr hoffent ei wybod a cholofn ar gyfer yr hyn y maent wedi'i ddysgu y gellir ei adeiladu yn ystod pob gwers.) Gellid arddangos y diagramau wedi'u labelu o'r ras gyfnewid fertigol yn y golofn 'Gwybod' a gellid gosod y cwestiynau ar nodiadau post it yn yr adran 'Beth hoffwn i ei wybod'.
Sleid 14: Dod yn arbenigwr planhigion	<ul style="list-style-type: none"> • Esboniwch ein bod yn mynd i ddarganfod hyd yn oed mwy o ffeithiau a dod yn arbenigwr planhigion i sicrhau y gallwn edrych ar ôl ein cnydau yn dda a sefydlu busnesau llwyddiannus. • Rhowch sticer arbenigwr i'r plant ei wisgo. Mae hyn yn rhoi maes iddynt ganolbwyntio arno yn ystod eu hymchwil (coesau, gwreiddiau, dail neu flodau). Sicrhewch fod cymysgedd o arbenigwr ar bob bwrdd. • Gofynnwch i'r plant ymchwilio i'w maes arbenigedd gan ddefnyddio'r llyfrau ffeithiol/rhyngwyd. Darperir taflenni gwybodaeth ar gyfer dysgwyr gallu is. Gofynnwch i'r plant ddewis y geiriau/ymadroddion allweddol am eu maes arbenigedd a gwneud nodiadau cryno. • Atgoffwch nhw ynglŷn â sut i ddefnyddio uwcholeuwyr a gwneud nodiadau (h.y. dim ond tynnu sylw at eiriau ac ymadroddion allweddol ac nid oes rhaid ysgrifennu nodiadau mewn brawddegau llawn).

<p>Sleid 15: Jig-so</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ar ôl 15 munud o ymchwil annibynnol, gofynnwch i'r plant symud i eistedd gyda phlant eraill a ymchwiliodd i'w maes arbenigedd i ffurfio grwpiau arbenigol. Eisteddwch blant gallu is gyda phlant mwy galluog. • Caniatewch 10 munud i'r grwpiau arbenigol rannu canfyddiadau eu hymchwil â'i gilydd fel y gellir ehangu eu nodiadau. Os ydyn nhw wedi darllen rhywbeth nad ydyn nhw'n ei ddeall, mae hwn yn gyfle da i ofyn i'w cyfoedion a allan nhw ei egluro. • Yn olaf, anfonwch y plant yn ôl i'w seddi gwreiddiol a rhowch bum munud yr un iddynt ddefnyddio'r wybodaeth arbenigol y maent wedi'i chasglu o'u hymchwil a'u trafodaeth ar eu bwrdd arbenigol i ddysgu'r plant ar eu tablau gwreiddiol am eu maes arbenigedd. • Anogwch y plant i wrando'n ofalus ar gyfraniadau eu cyfoedion wrth wneud nodiadau. • Cyfle trawsgwricwlaidd: erbyn diwedd yr adran hon, dylai'r plant fod wedi casglu digon o ffeithiau i'w defnyddio i ysgrifennu adroddiad anghronolegol mewn gwrs Saesneg.
<p>Sleid 16: Cymhwyso ymarferol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Esboniwch ein bod ni'n mynd i dyfu ein planhigion ffa ein hunain o hadau er mwyn i ni weld ein dysgu am blanhigion yn dod yn fyw yn yr ystafell ddosbarth. • Esboniwch mai pecynnau bychan o fywyd yw hadau. Y tu mewn iddynt mae popeth sydd ei angen i wneud planhigyn newydd os rhoddir yr amodau cywir iddynt.
<p>Sleid 17: Cymhwyso ymarferol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arddangoswch y cyfarwyddiadau ar y PowerPoint a'u cwblhau, un cam ar y tro, gyda'ch dosbarth i blannu'ch ffa. • Tyfwch 10 planhigyn ychwanegol i'w defnyddio yng ngham 5 y prosiect.
<p>Sleid 18 a 19</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygwch ddysgu BI2 i drafod yr hyn y mae angen ar blanhigion i dyfu a mynd i'r afael ag unrhyw gamdybiaethau o'r cychwyn. • Yn seiliedig ar hyn, gofynnwch i'r plant benderfynu ble i gadw ein ffa yn yr ystafell ddosbarth.
<p>Sleid 20: Ras gyfnewid fertigol rownd 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ailadroddwch y gweithgaredd ras gyfnewid fertigol i ddangos y cynnydd a gyflawnwyd i'r plant. Dylent nawr allu labelu pob rhan o'r planhigyn blodeuol yn hawdd.
<p>Sleid 21-25: Dyddiaduron ffa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wrth i'w ffa dyfu, gofynnwch i'r plant gwblhau dyddiadur ffa rheolaidd gan ddefnyddio'r daflen dyddiadur ffa. • Dylid annog plant i arsylwi ar eu planhigion yn agos a llunio diagramau manwl wedi'u labelu ar bob cam. • Modelwch sut i fesur hyd yn gywir a gofynnwch i'r plant gofnodi uchder eu planhigion ar bob cam. • Defnyddiwch y PowerPoint i ddysgu'r eirfa wyddonol briodol i'w defnyddio i labelu a disgrifio eu diagramau yn ôl yr angen.

Sleid 26: Treigl amser

- Unwaith y bydd y dyddiaduron ffa wedi'u cwblhau, rhannwch y clip fideo i ddangos i'r plant y broses anhygoel y mae eu planhigion wedi bod drwyddi. www.youtube.com/watch?v=w77zPAiVTuI
- Fel arall, fe allech chi ddefnyddio cymhwysiad iMotion HD Ipad i gofnodi treigl amser o blanhigion y plant yn tyfu. Sefydlu'r ddyfais (wedi'i chysylltu â phŵer) i dynnu lluniau yn rheolaidd e.e. bob awr ac yna rhannwch y fideo unwaith y bydd y ffa wedi tyfu.

Dolenni i'r Cwricwlwm Cenedlaethol

Pwnc	Testun	Amcan
Gwyddoniaeth	Planhigion	<ul style="list-style-type: none"> • Nodi a disgrifio swyddogaethau gwahanol rannau o blanhigion blodeuol: gwreiddiau, coesyn/boncyff, dail a blodau • Archwiliwch ofynion planhigion ar gyfer bywyd a thwf (aer, golau, dŵr, maetholion o bridd, a lle i dyfu) a sut mae nhw'n amrywio o blanhigyn i blanhigyn
	Gweithio'n Wyddonol	<ul style="list-style-type: none"> • Gwneud arsylwadau systematig a gofalus a, lle bo hynny'n briodol, cymryd mesuriadau cywir gan ddefnyddio unedau safonol ac ystod o offer
Dylunio a Thechnoleg	Coginio a maeth	<ul style="list-style-type: none"> • Deall tymhorol, a gwybod ble a sut mae amrywiaeth o gynhwysion yn cael eu tyfu, eu magu, eu dal a'u prosesu
Mathemateg	Mesur	<ul style="list-style-type: none"> • Mesur, cymharu, adio a thynnu: hyd (m/cm/mm); màs (kg/g); cyfaint/cynhwysedd (l/ml)
Saesneg neu Cymraeg	Darllen	<ul style="list-style-type: none"> • Deall yr hyn maen nhw'n ei ddarllen, mewn llyfrau y maent yn gallu eu darllen yn annibynnol, trwy wirio fod y testun yn gwneud synnwyr iddyn nhw, trafod eu dealltwriaeth, ac egluro ystyr geiriau yn eu cyd-destun a gofyn cwestiynau i wella eu dealltwriaeth o destun
	Ysgrifennu cyfansoddiad	<ul style="list-style-type: none"> • Cynlluniwch eu hysgrifennu trwy drafod ysgrifennu tebyg i'r hyn y maen nhw'n bwriadu ei ysgrifennu er mwyn deall a dysgu o'i strwythur, geirfa a gramadeg • Trefnwch baragraffau o amgylch thema